
POZA KRÓTKOTERMINOWYM ZYSKIEM:

Dlaczego UE musi bronić Dyrektywy w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz Zielonego Ładu

Dyrektywa UE w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju (CSDDD) to kluczowy i skuteczny krok w kierunku gospodarki, która szanuje prawa człowieka, środowisko i klimat, a także ukierunkowuje działalność biznesową w sposób zgodny z granicami planetarnymi. Zarówno w Europie, jak i w krajach Globalnego Południa, oczekuje się pozytywnych efektów gospodarczych, równoległe z egzekwowaniem standardów praw człowieka i ochrony środowiska¹. W burzliwych czasach CSDDD tworzy również bodziec dla europejskiej gospodarki do podejmowania działań ukierunkowanych na przyszłość, gdzie zyski nie są już osiągane kosztem praw człowieka i środowiska.

Jako ekonomiści zdecydowanie opowiadamy się za szybkim i ambitnym wdrożeniem CSDDD i sprzeciwiamy się propozycji pakietu Omnibus I Komisji Europejskiej, który znacząco ograniczyłby skuteczność tej dyrektywy.

Wprowadzenie na terenie całej UE reżimu odpowiedzialności cywilnej za szkody spowodowane przez przedsiębiorstwa oraz kar powiązanych z przychodami jest niezbędne, aby ukierunkować działalność gospodarczą na zrównoważone tory i zapewnić poszkodowanym prawo do odszkodowania. Obowiązki w zakresie należytej staranności nie mogą być ograniczone wyłącznie do bezpośrednich dostawców, gdzie ryzyko jest zazwyczaj najniższe. CSDDD wprowadziła również obowiązek opracowania przez firmy planów transformacji klimatycznej – co jest koniecznością wobec pilności kryzysu klimatycznego. Jakiegokolwiek wycofanie się z tych zapisów byłoby ciosem dla przyszłościowych i odpornych łańcuchów wartości.

Komisja przedstawia pakiet Omnibus I jako część tzw. „rewolucji upraszczania” w ramach Nowego Europejskiego Ładu Konkurencyjności, który miałby „opierać się na zaufaniu do firm”. Komisja twierdzi, że opiera swoją inicjatywę m.in. na raporcie Mario Draghiego zamówionym przez Ursulę von der Leyen.² Jednak główny raport nie wspomina nawet o CSDDD, a załączona pogłębiona analiza zawiera tylko jedno zdanie, że „unijny system raportowania i należytej staranności w zakresie zrównoważonego

¹ Jäger, J., Durán, G., Schmidt, L. (2023): Expected economic effects of the EU Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD). AK Wien, 2023. DOI:10.13140/RG.2.2.18216.34560

² COM(2025) 81 final, Explanatory Memorandum, p. 2:

https://finance.ec.europa.eu/document/download/161070f0-aca7-4b44-b20a-52bd879575bc_en?filename=proposal-directive-amending-accounting-audit-csrd-csddd-directives_en.pdf

rozwoju jest głównym źródłem obciążeń regulacyjnych”, nie przedstawiając żadnych dowodów empirycznych.³

Jako ekonomiści nie zgadzamy się z koncepcją konkurencyjności, która akceptuje przerzucanie kosztów społecznych i środowiskowych na przyrodę, klimat, pracowników i inne strony w globalnych łańcuchach dostaw. Z ekonomicznego, prawnego i etycznego punktu widzenia nie do przyjęcia jest, by ogół społeczeństwa i przyszłe pokolenia ponosiły ekologiczne i społeczne koszty nieodpowiedzialnych praktyk korporacyjnych. Już teraz koszty degradacji środowiska i kryzysu klimatycznego są ogromne. Im dłużej pozwalamy na tę destrukcję, tym bardziej szkodzimy sobie i europejskiej gospodarce.

Nie zgadzamy się również z tezą, że CSDDD i inne regulacje w ramach Europejskiego Zielonego Ładu utrudniają konkurencyjność europejskiej gospodarki. Spowolnienie wzrostu i spadek pozycji Europy w globalnej konkurencji wynikają z innych czynników strukturalnych i politycznych:

- Kryzys cen energii po rosyjskiej agresji na Ukrainę i utracie importu energii z Rosji;
- Kryzys modelu gospodarki nastawionej na eksport w wyniku globalnego spadku popytu i konfliktów geopolitycznych, w tym drastycznego wzrostu ceł w USA;
- Spadek popytu wewnętrznego w Europie w wyniku polityki niskich płac i redystrybucji korzyści społecznych od dołu do góry;
- Dekady zaniedbań inwestycyjnych w infrastrukturę publiczną i usługi publiczne z powodu restrykcyjnej polityki fiskalnej;
- Niewystarczająca polityka przemysłowa w kluczowych i przyszłościowych obszarach, takich jak odnawialne źródła energii i elektromobilność;
- Niedobór wykwalifikowanych pracowników z powodu niedofinansowania edukacji i szkoleń oraz zbyt restrykcyjnej polityki migracyjnej.

Niepotrzebna biurokracja z pewnością nie jest pożądana, jeśli generuje koszty, spowalnia procesy, utrudnia inwestycje i nie przynosi pozytywnych efektów. Jednak, jak pokazuje badanie Niemieckiego Instytutu Badań Ekonomicznych (DIW), poważnym problemem może być także niedofinansowanie administracji publicznej, co skrajnie wydłuża rozpatrywanie wniosków i procedur zatwierdzających.⁴ Wzywamy również do jasnego rozróżnienia między niepotrzebną biurokracją a niezbędnymi regulacjami publicznymi, które są konieczne, aby zapewnić jakość produktów, bezpieczeństwo

³ Mario Draghi: The future of European competitiveness. Part A: A competitiveness strategy for Europe, September 2024, and: Mario Draghi: The future of European competitiveness. Part B. In depth-analysis and recommendations, September 2024, p. 318.

⁴ Alexander S. Kritikos, Sara Amoroso and Benedikt Herrmann: Verwaltungsqualität entscheidet mehr als Regulierungsdichte über Wachstumspotenziale von Unternehmen, DIW Wochenbericht 42/2023.

pracy, zdrowie oraz ochronę konsumentów, pracowników, praw człowieka, środowiska i klimatu.

Regulacje publiczne i ich egzekwowanie wiążą się z kosztami. Jednak należy je zestawić z korzyściami. Koszty wdrożenia CSDDD są bardzo umiarkowane. Badanie London School of Economics (LSE) na zlecenie Komisji Europejskiej szacuje, że koszty wdrożenia obowiązków należytej staranności w zakresie praw człowieka i ochrony środowiska dla dużych firm wynoszą średnio 0,009 procent ich przychodów.⁵

Argument, że CSDDD nakłada nadmierne obciążenia na firmy, jest zasadniczo błędny. Pomija bowiem fakt, że firmy mogą uzyskać niezbędne dane bez ponoszenia istotnych dodatkowych kosztów. Dane te są często już publicznie dostępne, także dzięki istniejącym ramom raportowania UE.⁶ Ponadto dowody empiryczne jasno pokazują, że ograniczenie zakresu do bezpośrednich partnerów biznesowych (Tier 1) i wyłączenie pozostałych – jak proponuje Komisja – poważnie podważyłoby skuteczność CSDDD. Wreszcie, ryzyka prawne wynikające z CSDDD są jasno określone. Zgodnie z dyrektywą UE firmy ponosiłyby odpowiedzialność cywilną tylko wtedy, gdy po pierwsze naruszyłyby jasno określone obowiązki należytej staranności, a po drugie to naruszenie spowodowałoby szkodę.

Niezależne badania wskazują również, że wiele firm popiera przepisy dotyczące łańcucha dostaw, podczas gdy stowarzyszenia lobbystyczne przedsiębiorstw często się im sprzeciwiają: w Niemczech na przykład tylko siedem procent firm odrzuca obowiązek należytej staranności, jak wynika z badania Handelsblatt Research Institute na zlecenie Creditreform, opartego na reprezentatywnej ankiecie wśród 2000 decydentów w niemieckich firmach w 2024 roku.⁷ 81 procent respondentów stwierdziło, że już spełnia lub częściowo spełnia obowiązki należytej staranności. Jedna trzecia respondentów dostrzega w tym także szanse biznesowe, takie jak wzrost reputacji firmy, wyższa jakość komponentów do produkcji oraz poprawa odporności łańcucha dostaw. Wiele firm różnych rozmiarów i branż wyraźnie poparło również CSDDD w ostatnich miesiącach i sprzeciwiło się jakimkolwiek otwarciom czy opóźnieniom.⁸

Regulacje dotyczące zrównoważonego rozwoju zaczynają przynosić efekty, co potwierdza niezależne badanie opublikowane przez EU Platform for Sustainable Finance.⁹ Ostabienie regulacji dotyczących raportowania zrównoważonego rozwoju w tym momencie poważnie zdestabilizowałoby ramy prawne i stworzyło niepewność dla

⁵ European Commission (2020): Study on due diligence requirements through the supply chain. Final Report. Brussel 2020

⁶ FICSC-EUCSDDD. Data. <https://www.fh-vie.ac.at/en/pages/research/research-projects/ficsc-eucsdde>

⁷ Sabine Haupt und Frank Christian May: Sorgfaltspflichten in der Lieferkette. Wo steht die deutsche Wirtschaft? Handelsblatts Research Institute und Verband der Vereine der Creditreform e.V. 2024.

⁸ <https://www.we-support-the-csddd.eu/>

⁹ U Platform on Sustainable Finance: A Compendium of Market Practices. How the EU's Taxonomy and sustainable finance framework are helping financial and non-financial actors transition to net zero, January 2024

inwestorów, prawdopodobnie zatrzymując dotychczasowe postępy. Grozi to również podważeniem kluczowych inicjatyw, takich jak Clean Industrial Deal.¹⁰ Prywatni inwestorzy są bowiem niezbędni do zamknięcia ogromnej luki inwestycyjnej przekraczającej 750 mld euro, na którą wskazuje Raport Draghiego. Bez parametrów, które mogą ukierunkować ich decyzje inwestycyjne na zrównoważoną działalność gospodarczą, może pojawić się niebezpieczny poziom niespójności i niejasności.

Z tych powodów wzywamy:

- Komisję, Radę UE i członków Parlamentu Europejskiego do zapewnienia terminowego i ambitnego wdrożenia CSDDD oraz innych regulacji Europejskiego Zielonego Ładu. Społeczna i ekologiczna transformacja gospodarki stała się bardziej konieczna niż kiedykolwiek w czasach kryzysu, konfliktów i wzrostu skrajnie prawicowych partii.
- Decydentów politycznych do wykazania zaangażowania na rzecz praw człowieka i zrównoważonego rozwoju, potwierdzenia przywództwa UE w tych obszarach oraz zapewnienia, że europejska gospodarka będzie mogła się rozwijać w przyszłości opartej na zrównoważonym rozwoju i odporności.

¹⁰ <https://www.unpri.org/download?ac=22691>